

Pivotal Planks

פרשת תרומה תשע"ד

Shemot chapter 26

²⁶ You shall make bars of acacia wood; five for the planks of one side of the Tabernacle, ²⁷ and five bars for the planks of the second wall of the Tabernacle, and five bars for the planks of the Tabernacle wall at the back, on the west. ²⁸ The middle bar inside the planks shall extend from end to end.

²⁹ You shall cover the planks with gold, and its rings shall you make of gold as housing for the bars, and you shall cover the bars with gold. ³⁰ You shall erect the Tabernacle according to its manner, as you will have been shown on the mountain.

3

152

SABBATH SHIURIM

R. Hirsch

There are practical applications of this distinction, even within the scale of normal daily living. It implies a call to restraint of this clamouring voice of the self, demanding, asserting, even in matters where the desired good is a spiritual one. There is a spiritual egoism, as well as a material one—expressed in an interest only in the benefit to one's own soul of a particular Mitzvah, for example, without thought for the best manner in which, objectively and unselfishly, it should be performed. We should never lose sight of the moral sensibilities of other people, never wound them, in our own determination to be virtuous. Our generosity can mean the humiliation of another, our piety his embarrassment. At all times, it is the will of God that should determine our actions and motives, even where this might mean being a little less officious in our eagerness for Mitzvoh. In prayer, above all, it is this submission that should permeate all our requests and desires, to the point where these desires themselves become lost in a joyful acceptance of whatever destiny He will grant.

6

R. Hirsch

(a) The meaning of ושכנתי בתוכם in our verse extends far beyond the Presence of God merely in the Temple. Its true meaning is the proximity of God in our midst, the fulfillment of the covenant between Him and Israel, which manifests itself in the prosperity of private and national life under His protection and by His blessing.

(b) God does not grace us with His Presence, protection, and blessing merely upon the scrupulous construction and upkeep of the Sanctuary, but only upon the sanctification of our entire national and private lives and their dedication to the fulfillment of His commandments. Not only has this been proven historically by the destruction of the Shilo Tabernacle and the destruction of the two Jerusalem Sanctuaries, but Scripture itself stresses this with explicit warnings: particularly regarding the three most severe commandments in the Torah (עבודה זרה),

2

התורה

פרשת תרומה

חשב טיב

וְעָשִׂיתָ לָאֵלֹהִים וְיָזְכִירְךָ

ופירש רש"י: והקמת את המשכן - לאחר שיגמר הקימה: הראית בהר - קודם לכן, שאני עתיד ללמדך ולהראותך סדר הקמתו:

מבואר כאן, שלבנות את המשכן אפשר היה בתנאי אחד: שלא עושים שום דבר לבד, רק על פי ה'!

ולא רק בעשייתו כך, אלא אפילו איך להקים אותו - הוצרך משה לשמוע ולראות איך לעשותו, וללא שיראה לו הבורא, לא היה לו רשות לעשות לבד.

ובא ללמדנו, שרק אם שומעים אל הקב"ה בכל, ונזהרים לעשות רק מה שהוא מראה להדיא, ולא עושים שום דבר לבד - אז אפשר לזכות להיות עובד ה' לפניו במקדשו, ורק כך זוכים לבנות את בית המקדש כדבעי.

וְעָשִׂיתָ לָאֵלֹהִים וְיָזְכִירְךָ

4

בספרו "נפש החיים" (שער א' פי"ד) מבאר הג"ר חיים מוואלאזין זצ"ל ש"ושכנתי בתוכם" פירושו בתוכו של כל אחד ואחד מיישראל. בדרך זו הוא מבאר גם את הפסוק "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו" שנדרש ע"י הגמרא (סנהדרין טז:) - לדורות הבאים.

* אמר ה' למשה: אל תחשבו שתכלית כוונתי היא עשיית המקדש החיצוני, אלא דעו שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל כליו לרמוז לכם, שממנו תראו וכן תעשו אתם את עצמיכם. במעשיכם עליכם להיות כתבנית המשכן וכליו: כולם קדושים ראויים ומוכנים להשרות שכנותי בתוכם ממש. וזוהי כוונת הכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" שכל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וכו', תכלית כוונתי שכן תעשו את עצמכם. וכך אמר גם הקב"ה לשלמה אחר גמר בנין ביהמ"ק (מלכים א, ט): "הבית הזה אשר אתה בונה וכו' ושכנתי בתוך עמי ישראל" ע"י.

5

בספר חרדים מובא, שהרשב"י ביאר את הפסוק "כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך"

- "קרב" הוא הלב שהוא באמצע, "מחניך" הם רמ"ח אבריך. וסיפא דקרא: "ולא יראה

בך ערות דבר ושב מאחריך". הלכך, אם לא יקדש האדם את אבריו אפילו במותר להם

במחשבה, בדיבור ובמעשה נמצא מחריב את המקדש. ואוי למחריב מקדשו של מלך בכל

יוס

* המאסכן מלך בביתו כמה מכבד הבית ומרביצו. ולבבות בני ישראל שהם ביתו יתברך. ראוי לכבדו מכל אבק ועפר - הרחורי עבירות ומחשבות בטילות. להרביצו במים טהורים, מי שושנים, הם דמעות העינים. גם לרחוץ כדרך שרוחצים את הרצפה לפני המלכים. וימנע רגל זר על ומטונף הוא יצהיר, ובפרט הכעס שהוא אל זר בל יראה ובל ימצא בלבו. (חרדים בפרק דברי כבושין ושלייה במסכת יומא).

"ועשו ארון עצי שטים" (כה, י)

אם נרצה לדעת קדושת האדם מה היא, אומר הגרש"ז זצ"ל מקלם בספר חכמה * **מוסר** (ח"א ע"ח), עלינו לעיין בפרשת המשכן וכליו. עיקר המשכן היה ארון הקודש והתורה אשר היתה נתונה בו. מסיבה זו נכתב תחילה על עשיית הארון, ולכן גם קדמה עשייתו לכל. בין כלי המשכן הנוספים אנו מוצאים את השלחן שעליו הונח לחם הפנים ואת המזבח שעליו היו צולים בשר ושורפים אותו. כמו"כ היו שם קטורת לריח טוב ומלח למלוח את הקרבנות. כל הדברים האלה כמו המשכן עצמו היו כטפלים מול העיקר - הארון אשר עמד בבית קדש הקדשים, ובתוכו התורה. והנה כאשר נתבונן באדם נמצא שגם בו יש את כל הדברים הנ"ל. וכאשר התורה מונחת בו, נתקדשו כל ענייניו וכולו קודש לה'. כי כל המנסך יין ע"ג גרונו על ת"ח וכו'. וענין זה כללו חכמים במלים קצרות: "כל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות פ"ב) ובאיזה אבר נעשית הכוונה לשם שמים אם לא במח, שהוא ארון הקודש של האדם. וכאשר כל ענייניו הם אכן לשם התורה, כולו קדוש.

ומסיים הסבא מקלם זצ"ל ואומר: "ומי הוא שיראה זאת ולא יכנסו חדרי רוחו לבנות בו קדושת המשכן ע"י ארון הקודש שיכנס במוחו? אם כי עדיין רחוקים אנחנו, אבל נשים מגמתנו ומבטחנו לזה, והבא ליטהר מסייעין אותו!"

רח נתיבות תרומה שלום

וכמו שלכלל ישראל נאמר הצווי ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כך הוא נאמר לכל יחיד מישראל, כדכ' וכן תעשו ופירש"י לדורות, שבכל הדורות מצווה יהודי בועשו לי מקדש, שיעשה את גופו מקום להשראת השכינה, כמאמר בתוכם בתוך כל אחד ואחד. וע"ד שביארנו שבביהמ"ק היה תחתיים שניים ושלישיים, המזבח החיצון, ההיכל וקודש הקדשים, וכמ"כ בבתי ביהמ"ק שבגוף האדם, המה הוא כנגד קדש הקדשים, לשעבד הדענות וההשקפות לעבודתו ית', והלב הוא כנגד ההיכל, למסור להשי"ת את תשוקותיו ורצונותיו, ועוד יש האברים התחתונים מדור התאווה, שהם כנגד המזבח החיצון שבו מקריבים קרבנות, ואש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, שהאש קודש שורפת ומכלה את אש התאווה. וכזה עיקר מה שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, היינו מה שיותר תחתונים, שתכלית רצונו ית' מתקיים יותר ע"י כל מה שמוסר יותר מן תאוותיו, וכל כמה שמוסר את נפשו ומבניס את כח האש שבו לקדושה. וכמו שבכללות העולם ע"י החטאים נסתלקה השכינה עד שעלתה לרקיע השביעי, כך גם אצל כל יחיד כאשר חוטא ופוגם מסתלקת ממנו השכינה והולך ומתרחק, וכאשר מתקן את פגמיו חוזרת השכינה שוב לשכון בתחתונים, וזוהי מצות ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

ועד"ז מתבאר מאה"כ (תהלים כז) אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי. שאיך יתכן שבתי בבית ה' כל ימי חיי, אלא הכוונה שביטוי שלו יהיה בית ה', בית שמקיימים בו רצון ה', בית שמקריבים בו קרבנות ואש קודש תוקד בו. ועי"ז יהיה שבתי בבית ה' כל ימי חיי לתחת כנועם ה' ולבקר בהיכלו, וזוהי תכלית רצון העליון שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, וכל אחד ואחד מצווה בזה במצות ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

לתת פרשת תרומה עליון תנג

הבדלי המדרגות בעבודת השי"ת

"והקמת את המשכן כמשפטו" (כו, ל)

"וכי יש משפט לעצים אלא קרש שזכה להנתן בצפון ינתן בצפון בדרום ינתן בדרום" (ירושלמי שבת פ"ב ת"ג)

מכאן, כותב הגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל רבה של ירושלים: עד כמה בתוך הקדושה עצמה יש חילוק בין צפון לדרום במדרגות, שהקרש שזכה להיות בצפון אין לנו את הכח להורידו ממדרגתו להעמידו בדרום, למרות שאליבא דאמת גם בדרום ישנה קדושה, אולם היות שזה מיעוט מסויים ממדרגת הקדושה השניה, אין להמעיט מקדושת קרש זה אפילו במעט, כי אין לנו

והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראת בהר (כו, ל)

איתא במשנה (שבת קג). הכותב שתי אותיות בין בימינו בין בשמאלו חייב אמר ר' יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם שכך כותבין על קרשי המשכן לידע איזה בן זוגו עכ"ל. כבבלי לא נמצא אלא דעשו רושם על הקרשים לידע בן זוגו אבל בירושלמי (ה"ג) איתא וכי יש משפט לעצים אלא איזהו קרש שזכה להנתן בצפון ינתן בצפון בדרום ינתן בדרום. ע"כ אף דכל הקרשים היו במדה אחת אלא דמ"מ משמע דהקדים הכתוב שיהי' באותו צד שהי' מתחילה יהי' גם לעולם שם ואף דבירושלמי לא נמצא אלא צד צפון וצד דרום מ"מ כתבו המפרשים דלא מספיק שיהי' בצפון אלא דרשמו סימנים כמו א,ב,ג, וכדומה שיהי' דוקא באותו מקום שהי' מתחילה, ועי"פ הנ"ל כתב המג"א (אור"ח יח:ו) דנהגו לעשות עטרה מחתיכת משי לסימן שאותן ציצית לפניו יהיו לעולם לפניו כמ"ש קרש שזכה להנתן בצפון לעולם בצפון עכת"ד אף דהביאו דהאר"י לא הי' מקפיד ללוש הטלית באותו צד, אלא פעם ככה ופעם ככה מבלי לדקדק ע"ז ובימינו נתפשט הענין בעטרה של כסף וזהב בטליתם.

|| אמת חיה

כמשפטו מהו שיך הכא וכי יש משפט לעצים, ומשני, אלא אי זה קרש זכה להינתן בצפון ינתן בצפון, בדרום ינתן בדרום. והפשט, שהמשפט הוא שכל קרש צריך לעמוד באותו צד שהעמידו אותו בשעת הקמת המשכן, ואי אפשר להחליף ממקום למקום ומצד לצד כלום.

והנה כאן אנו רואים שחפץ של קדושה שהשתמשו בו למטרה של מצוה באופן מסוים, אין להחליף ההשתמשות ולעשות בו מצוה באופן אחר, ובמגן אברהם (אור"ח ס"ח סק"ו) כתב בשם השל"ה הק', שמכאן פשט המנהג לעשות עטרה מחתיכת משי על ראש הטלית, לסימן שאותן ציצית שלפניו שיהיו לעולם לפניו, כמו שאמרו הכא קרש שזכה להינתן בצפון לעולם בצפון.

תנג עליון פרשת תרומה לתת

מושג מקצת מדרגה וכמו שמצינו בגמ' (חולין צא) שהאבנים רבו ביניהם "עלי יניח צדיק".

יסוד זה כותב לשאר בשרו רבי אהרון שיינקר זצ"ל בנו של בן דודו הגה"צ רבי אברמצ'יק תאניס זצ"ל תלמיד הגרי"ס זצ"ל ששאלו לבאר לו את הנאמר בגמ' (מגילה כט.) "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל", מה הענין בזה?

אלא, ענין הנחיצות והתועלת בעבודת האדם בבתי כנסיות ובתי מדרשות בגלות מבואר בפסוק (יחזקאל יא) "ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם" אמר רב שמואל ב"ר יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל" וכן מבואר הפסוק ד' "מעון אתה היית לנו" (תהלים צ. א) "אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות".

לכן, כשזכה בבא העת לראות "בשוב ד' שבות עמו ושבנו בנים לגבולם" נברך בשמחה ברוך מציב גבול אלמנה, שכן באלה בתי כנסיות ובתי מדרשות לא פסק מהם קול תורה ותפילה ובהם נשפכו נהרות דמעות כמים לאבינו שבשמים ובודאי ישנם בתי מדרשות ששרתה שם שכינה מרוב קדושה שהיתה שם, מאלה שהמיתו עצמם באהלה של תורה והקריבו את חייהם על מזבח אהבת התורה וקיום מצוותיה, האם בבא הגאולה יתכן שבית קדוש כזה ישאר שומם ויפסק ממנו מעיין הקדושה שהיה נובע בתוכו בכל יום, לכן בורא כל עולמים לא יקפח את זכותם המכריעה להמשיך להיות משמשי קדושה.

שביני אור עמ' קצ"ט

14 ט"ב ה'תת"ע

על פסוק זה דרשו חז"ל (תלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק י"ב הלכה ג'): "אמר רבי אימי: והקמות את המשכן כמשפטו, וכי יש משפט לעצים, אלא אי זה קרש זכה להינתן בצפון, ינתן בצפון, בדרום ינתן בדרום", ע"כ.

כלומר, שאפילו לקרשים צריך היה להיות מקום קבוע, וכל קרש באיזה מקום שזכה להיבנות, שם הוא צריך לישראל לעולם, ואסור היה להחליף ביניהם, משום שכל דבר צריך מקום קבוע.

ואם כך הוא בעצים, על אחת כמה וכמה בענין עבודת האדם כך הוא. * שהרי על ידי התפילה בונה האדם את מקדשו הפרטי, ומקיים בזה את "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כ"ה, ח), היינו בלב כל אחד ואחד (אלשיך ריש פרשת תרומה), וא"כ צריך המתפלל מקום קבוע לתפילתו.

ובאמת זכר אמרו חז"ל (מסכת ברכות דף ו, ע"ב): "אמר רב הונא: כל הקובע מקום לתפלתו, אלקי אברהם בעזרו. וכשמת אומרים לו: אי עניו, אי חסיד, מתלמידיו של אברהם אבינו! ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום, דכתיב: (בראשית י"ט, כ"ז) וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפילה, שנאמר: (תהלים ק"ו, ל') ויעמוד פנחס ויפלל", עכ"ל.

גם ללימוד התורה צריכים מקום קבוע, היינו לקבוע ללמוד במקום מיוחד, וכבר מובא בספרים הקדושים (פלא יועץ, ערך התבודדות), שאפילו בביתו יראה כל אחד שיהיה לו מקום קבוע ללימוד, בו ישתדל לעבוד את בוראו, והוא דבר המסוגל מאוד להתעלות בתורה ויראת ה' טהורה.

15 שצב שפתי חיים

אברהם אבינו התפלל בקביעות באותו מקום המיוחד לו לתפילה, כדרשת חז"ל (ברכות ו): מהפסוק וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה' (בראשית יט, כז), מכאן ש"כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו". גם יצחק התפלל בקביעות באותו מקום שהיה מתפלל תמיד, וכן מבארים הרמב"ן והספורנו את הפסוק ויצחק בא מבוא באר לחי ראי" (בראשית כד, סב) "שהיה יצחק הולך תמיד אל המקום ההוא, כי הוא לו מקום תפלה בעבור הראות שם המלאך". המעלה של קביעות מקום לתפילה, שהקדושה והרושם של התפילות הקודמות במקום ההוא קידשו את המקום שישמש כצינור לקבלת קדושה מלעילא, וביתר שאת "במקום שהתפללו אבות" שנקבעה קדושה על המקום מכח עבודת ה' של האבות הק.

וכן הוא בנפש; הכרות פנימיות שהשיג לבו של אדם עלולות להשטש ולכן עצה טובה היא לקשר אותן עם סימנים חיצוניים. כגון זה אמרו רז"ל (ברכות ו'): "כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו". כי על ידי קביעת המקום וזכר הוא רשמי כל התפלות שהתפלל במקום ההוא, ובכולם נעזר להעמיק את דרגת פנימיותה של תפלתו הנוכחית. וגם לשמור עליה מטשטוש רשמי הלב בעתיד.

מקומות תפלה של האבות

מצינו אצל האבות הקדושים שהשתמשו בדבר חיצוני, כגון מקום, להתעוררות לעבודה פנימית. אברהם אבינו ע"ה - ממנו לומדים עיקר ענין קביעת מקום לתפלה, כמו שהבאנו לעיל מגמרא (ברכות ו'): דכתיב "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם בתחלה". יצחק אבינו ע"ה היה רגיל להשתמש, לשם התעלות רוחנית בתפלתו. בהתעוררות הבאה מרשמי המקום המקודש. עיין רמב"ן בפרשת חיי שרה על הפסוק ויצחק בא מבוא באר לחי רואי" (כ"ד, ס"ב): "ויתכן... שהיה יצחק הולך תמיד אל המקום ההוא, כי הוא לו מקום תפלה בעבור הראות שם המלאך". וכן להלן (כ"ה, י"א) "וישב יצחק עם באר לחי רואי", עיין בתרגום יונתן שם: "ויתיב יצחק סמיך לבירא דאתגלי עלוי יקר חי וקיים דחמי ולא אתחמי". פירוש: שאהב את המקום ההוא מחמת התעוררות שאף ממנו לזכירת חסדי ה' הגדולים על כל בריותיו. שנתגלה גם להגר השפחה המצרית בברחה מפני שרה.

17 עתק ע"מ

"אני חומה" - מעלת הקביעות

(שם ובדברי הירושלמי)

מכאן, היה הגאון רבי ראובן גרוזובסקי זצ"ל ראש ישיבת תורה ודעת אומר, עד כמה חשיבות הקביעות של כל אחד במקומו ותפקידו בלי לזוז ממנו כמלא נימא.

על הבנת חומרת הענין עמד הרמב"ן (ויקרא יט, יט) שהמערב מה שנאמר בו למינהו ומדל כלאיים, כביכול מתערב במעשה בראשית והרי הוא כמבטל חוקות שמים, בזה שהוא משנה מקביעותו של הדבר הוא מבטל חוקות שמים. לכן גם מצינו שכר כה גדול ש"הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלים לפניו" (ברכות ז:): משמע שאם לא אינם נופלים. ויש גורסים שם "הקובע מקום

לתורתו" כלומר הקובע מקום לתורתו, זהו תנאי עיקרי בהצלחת התורה כמו שנאמר (אבות פ"א ט"ו) "עשה תורתך קבע" אפילו מתורה לתורה, כל שכן מתורה למצוה. כך פי' רבנו יונה בס' היראה (ד"ה וטרם ילך לעסקיו) שבאומר מה נאה אילן זה, דהיינו שמברך ברכת שברא אילנות טובות הרי זה מתחייב בנפשו.

כל שכן אדם שכל רוח מצויה עוקרת אותו מהתורה. הלא אפילו בסוכה שאין בה דין קבע, בכל זאת אם אינה עומדת ברוח מצויה אין זה כלום. ועיקר החילוק בין צדיק לרשע הוא, שהצדיק הוא כעץ שתול על פלגי מים שכל רוחות שבעולם לא יזיזוהו ממקומו (כמבואר אבות פ"ג מ"ז) לא כן הרשעים שמעשיהם הטובים הם כמוץ אשר תדפנו רוח.

זו מה שדרשו חז"ל (ילקוט תהלים ד"ה אחות לנו) על הפסוק (שיר השירים ה.ט) "ואם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא וגו' שסובבת כדלת, אם מעמיד דברים כחומה נבנה עליה טירת כסף וכו' אמר לפניו רבון העולמים אני מעמיד דברי תורה כחומה ושדי כמגדלות אלו חנניה מישאל ועזריה ע"כ. כי עיקר העיקרים בקבלת עול תורה ומצות אם התורה מתאחדת עם נשמתו ברמ"ח איברים וש"ה גידים ואז ראוי להקרא בן תורה.

מאמרי רבי ראובן עה"ת עמ' מ"ז

להיות 'נותן' ע"י קביעות עתים

* יכול יהודי לחיות חיים של תורה, להשכים ולהעריב, ואעפ"כ להיות כל ימיו בבחינת 'מקבל'. אדם זה בחר בחיי תורה מתוך שהיה לו די שכל לבחון את העולם ולדעת שאין אושר כמו תורה, אין חפץ טוב כמו תורה, אין חיים מאושרים כחיי בתורה.

כך זה בתורה וכך זה גם בתפילה; הוא מכיר בשכלו שאם זקוק הוא לפרנסה, עליו לבקש על כך בתפילת "ברך עלינו", או שאם ברצונו להגיע לביתו בשלום יאמר תפילת הדרך בכוונה.

* אם כן, בעצם האדם הוא רק 'מקבל'. כל דבר שהוא עושה זה מחמת הכרתו בתועלת שיש לו מהמעשה.

* אך ישנה גם אפשרות אחרת - להיות נותן. לתת את עצמך לתורה, וההגדרה בזה היא כך:

אדם נכנס לבית המדרש ומתיישב ללמוד. אם ישאלוהו כמה זמן בכוונתו לישוב וללמוד, תשובתו תהיה: כל עוד אני יכול, כל זמן שישאר אצלי הרצון, כל עוד אוכל ללמוד עם החברותא וכיוצ"ב. כלומר, הוא לומד רק כל עוד הוא מקבל תועלת כלשהי מלימוד זה. אך ברגע שפג החשק, שהחברותא הולך, שיש לו עסק אחר, ששוב הוא אינו מרגיש תועלת מהלימוד הזה - מיד הוא מפסיק ללמוד. נמצא, שכל לימודו נועד אך ורק בכדי להפיק ממנו תועלת, להיות מקבל.

* "קובע עתים לתורה" פירושו, לא אני הוא הקובע את הזמן לתורה, אלא הזמן

הקביעות - שורש ההצלחה

חז"ל (ברכות ו ע"ב) פירשו, שהיה לו לאברהם מקום קבוע לתפילתו, ועל זה אמרו: "כל הקובע מקום לתפילתו - אלקי אברהם בעזרו, וכשמת אומרים לו: אי עניו, אי חסיד, מתלמידיו של אברהם אבינו".

ויש להתבונן, מה עשה אדם זה בכדי לזכות למדרגה זו? וכי משום שהגיע לבית הכנסת וקבע מקום לתפילתו, זכה להיקרא עניו וחסיד?!

והנה בפשטות מבינים, שהמעלה המודגשת כאן היא המקום הקבוע לתפילתו, והיא המדרגה העדיפה על פני מי שאין לו מקום קבוע לתפילתו.

* אך ישנה הבנה נוספת במאמר, שהמעלה המודגשת כאן היא הקביעות שבתפילה. כלומר, ישנה תפילה שיש בה קביעות וישנה תפילה ללא קביעות.

ענין זה מצינו גם בלימוד התורה. חז"ל לימדונו כי ישנו חיוב מיוחד של "קביעות עתים לתורה". חיוב זה ניתן לפרש כפשוטו, שיש צורך בזמנים ללימוד התורה, והעצה היעוצה לקיים זמנים אלו היא ע"י היותם קבועים. אך לפי מה שבארנו יש כאן ענין נוסף, שחובה על האדם שיהיה קבוע בתורה.

* חשיבות הקביעות בלימוד התורה כה גדולה היא, עד שאחת השאלות הראשונות ששואלים את האדם ביום הדין היא: "קבעת עתים לתורה"? (שבת לא ע"א). הרי לנו שהקביעות היא שורש להכל.

"אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולמו"

הרמב"ל בספרו דרך ה' האריך לבאר, שבריאת האדם בעולם היתה בכדי להיטיב עמו, וההטבה האמיתית והגדולה שהשי"ת הטיב לאדם היא האפשרות שהאדם יהיה דומה לבוראו.

* וכתב עוד, שעיקר הנקודה להידמות אליו ית' היא בזה שהקב"ה הוא יחיד וכל מה שיש לו הוא "מיניה וביה". אין דבר שהוא ית' קיבל מאיזשהו מקור שמוצאו לו ח"ו. כמו כן, הכל ניתן מרצונו בלבד ואין ח"ו שום כח אחר שמכריחו לתת.

בנקודה זו צריכים אנו להידמות לבורא ית', לעשות מעשים שהם "מיניה וביה". תפקיד האדם בכח הבחירה שלו לעשות מעשים מתוך עצמו.

זוהי בעצם מטרת האדם בעולמו - להידמות אליו ית' בנקודה זו של "מה הוא יחיד - אף אתה יחיד", וכמו שמצינו בחז"ל (פסחים ק"ה ע"א): "בשעה שהפיל נמרוד הרשע את אברהם אבינו לתוך כבשן האש, אמר גבריאל לפני הקב"ה: 'רבונו של עולם, אוד ואצנו, ואציל את הצדיק מכבשן האש'. אמר לו הקב"ה: 'אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולמו, נאה ליחיד להציל את היחיד', והכוונה בזה, שאברהם אבינו הגיע למדרגתו מעצמו, ללא שום חינוך מאחרים, ללא כל עזרה מבחוץ, הכל מעצמו "מיניה וביה".

שיא הנתינה - מסירות נפש

אולם טמון בדברים עומק נוסף. מהי הפיסגה של ההידמות אליו ית'?

* הקב"ה כולו בבחינת 'נותן' - 'עולם חסד יבנה'. הוא נותן ונותן ואינו מקבל דבר. מה עלינו לעשות בכדי להידמות לו? לתת ולתת!

בפשטות אפשר היה לומר, שנתינתנו באה לידי ביטוי בקיום העולם ע"י עשיית חסד וע"י תפילה. חסד - עניינו נתינה, תפילה - עניינה להביא ברכה לעולם.

* אך אם נעמיק בענין נמצא, שניתן להגיע לפסגות גבוהות יותר בנתינה. הפיסגה הגבוהה ביותר בנתינה היא, כשאדם נותן את עצמו - מסירות נפש. ונבאר את הדברים.

הוא זה שקובע אותי בעסק התורה. אני לומד עד שנגמר הסדר, גם אם בסוף הסדר כבר איני מקבל כלום מהלימוד. אין מצב שהתורה אומרת: "גמרת מסכת? - אתה יכול ללכת לדרכך, לשוב לביתך"... הקביעות היא אשר קובעת את העתים שלי לתורה. בזה נעשה האדם 'נותן', שהוא נותן את עצמו לתורה גם כשאינו מקבל.

ידועים דברי החובות הלבבות, שאדם הרוצה להקדיש קרבן לקב"ה, כל זמן שלא הקדישו יכול לחזור בו. ברגע שהקדישה - היא כבר יצאה מרשותו להיות חלק ה' ושוב אינו יכול להתחרט.

22 לולי חידוש זה שנקרא "הקדש", אדם הרוצה לנדב קרבן לביהמ"ק היה מחליט עד כמה כדאי לו לנדב, כמה ענין וכמה חשק יש לו ברגע זה לנדב, ואז - גם אם החליט לנדב פרה שמינה, כשיצטרך להביאה בפועל לביהמ"ק, יתכן שיחשוב בלבו: רבש"ע, הרי אני צריך אותה לפרנסתי, לא כדאי לי להקדישה לקרבן. אך מאחר ומיד כשהוא מקדיש את הבהמה חלה עליה קדושה, הרי שכאילו נתנה לה' בלי חשבון של רווח והפסד, וכיוון שכך נחשב הוא בבחינת 'נותן' בלי להיות 'מקבל'.

* כך היא גם קביעת העתים לתורה. כשאדם קובע לעצמו עתים ללימוד תורה, ולימודו אינו נובע מכך שברגע זה יש לו חשק ללמוד, אותה קביעות נעשית כביכול "הקדש". והפרעה לקביעות זו, ולו זמן מועט, כביכול היא מעילה בהקדש!

יסוד זה מוצאים אנו אצל ר' יוחנן בן זכאי. כך הוא נהג, כפי שהעידו עליו חז"ל (סוכה כה ע"א), שמעולם "לא אמר הגיע עת לעמוד מבית המדרש". וכי לא היו לו צרכים?! אלא, הוא לא היה בביהמ"ד עבור עצמו אלא בבחינת "תנו עוז לאלקים", כדי למצות את פיסגת השלימות של הנתינה.

מתוך הרגשה זו, איך אפשר לחשוב שצריכים לקום מביהמ"ד?!

* בכדי להיקרא "קובע מקום לתפילתו" ו"קובע עתים לתורה", קביעות זו צריכה להישמר אצלו במשך כל ימיו עלי אדמות, ולכן אמרו חז"ל שרק "כשמת אומרים עליו אי חסיד אי עניו, מתלמידיו של אברהם אבינו", כי בהיותו בחיים, יתכן שהיום ינהג כך ולמחר אחרת.

הקביעות הלכה למעשה

כאמור, ר' יוחנן בן זכאי קבע לעצמו סדרים, וחז"ל מעידים עליו שמעולם "לא אמר הגיע עת לעמוד מבית המדרש" - הוא לא קם באמצע הסדר.

לנו אין סדרים ממושכים כסדריו של ריב"ז. הסדרים שלנו הם ארבע שעות לימוד, וסדרי תפילה. ואעפ"כ יום אחד קמים, יום אחד לא קמים, יום אחד מתפללים במקום זה, יום אחד במקום אחר. מתחילים את התפילה במקום אחד ומסתובבים ומגיעים למקומות אחרים... כי היום יש לי חשק כזה ומחר חשק אחר... אם אין לי כח לקום - אני פשוט לא קם. אני... אני... הכל בבחינת 'מקבל'.

וז איננה מידתו של אברהם אבינו!

חסיד ועניו הוא זה שקביעות הסדרים שלו היא "חלק ה", ואז אין הבדל אם יש לי חשק או "אין לי חשק"... אם "הלכתי לישון באחת עשרה" או "הלכתי לישון בשלוש לפנות בוקר". הקביעות היא חלקו של ה' ואין שום תנאי שמאפשר לאדם למעול בחלק ה'.

על אברהם אבינו נאמר "נדיבי עמים נאספו עם אלוקי אברהם" (תהלים מז, י). מה היתה נדבתו? הוא נידב את עצמו! למי? כביכול כלפי מעלה. מתוך כך הוא זכה ל"אלוקי אברהם בעזרו", כי היתה לו נדיבות. אם הקדשת קרבן, אל תחתוך בתחילה, אל תחתוך באמצע. הקרבן צריך להיות כולו לה'. וכך גם צריכים להיות שלימות בתורה ושלימות בתפילה.

הקובע מקום לתפילתו - תפילתו היא עבודה שכולה כלפי מעלה, משום שהיא איננה תלויה בחשק או בכדאיות. אדם המרגיל עצמו בכך, ועושה את סדריו קביעות, זוכה שאלוקי אברהם יהיה בעזרו!

25 כל מי שהוא בר-ידעת יותר מחברו, יותר יציב הוא בהנהגתו מחברו. כל הגדול מחברו - יותר מסודר בחייו מחברו. בסדר העצמי בו מתנהלים החיים היום-יומיים - בו ניכר האדם הגדול. סדר החיים מתחיל בדרך-ארוך, בנקיון גוף וחדר-מגורים, בסדר זמני שינה, ארוחת ועבודה. אח"כ משכילים לקבוע סדר פנימי לכל עניני החיים: הלימוד והעבודה מקבלים סדר נאות, מה להקדים ומה לאחר, כמה ללמוד וכמה לחזור, כמה לאכול וכמה לנוח. גולת הכותרת בסדר פנימי זה היא המחשבה המסודרת, הרושט עבודה וגייעה מיוחדת.

כל זה נוגע לחיים היום-יומיים. והנה בחיינו אנו נמצאים מדי פעם במצבים שונים, ולעתים קרובות אנו מוצאים את עצמנו לפתע פתאום במצב חדש אשר טרם ידענו על מתכונתו ולא יכולנו אפילו להתכונן לקראתו. אשרי היודע לסדר עצמו או לפי עקרונות עבודתו ודעתו ואינו מאבד עשתונותו ואינו נופל ברוחו! בזה נבחן אדם גדול. 'יוסף היה במצרים - והלא הוא ובניו היו בכלל שבעים ומה בא ללמדנו, וכי לא היינו יודעים שהוא היה במצרים? אלא להודיעך צדקתו של יוסף: הוא יוסף הרועה את צאן אביו, הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועומד בצדקו!' (רש"י ראשית שמות).

מיסוד הסדר הוא גם כן שאדם ידע לסדר עצמו במצב-רוחו השונים, לבל יתקפהו היאוש וישטוף כל סדריו הרגילים, ולבל תתקפרו מדה ממדותיו ותבטלהו ממהלך עבודתו.

וככלות הכול: הרי כל אחד ואחד עומד מספר פעמים בחייו לפני הכרעות גדולות וגורליות אשר בהן מתגלה הסדר העצמי במהלך חייו. אוי לו למי שגולש לתוך הכרעות אלו כעוור באפלה, תוך פזיזות ושיקולי סרק, ואשרי היודע לשמור או על רציפות ההתנהגותו ועבודתו, ומצליח להפוך תקופת-חייו השונות לגוש אחד שיהיה אלקיו עמו מתחילה ועד סוף!

ORDERLINESS

26

Rabbi Mordechai Kamenetsky

The Gemara (Yoma 28b) tells us that Avraham Avinu kept the entire Torah even before it was given. The question that strikes any student of this Gemara is obvious. Where did Avraham learn the entire Torah? How did he realize the will of the Almighty?

My zeide, Rabbi Yaakov Kamenetsky, answered simply: Chazal explain that the Torah is the blueprint of Creation. אסתכל בזה באוריינית. ונראה עלקרא Hashem looked in the Torah as a blueprint from which to create the world (Zohar II 161a). If that is the case, the Torah is indeed the architectural blueprint of this world. Reb Yaakov explained: "If, for example, the architectural set of plans to a home is lost, one could replicate them by analyzing the finished product and redrawing new plans based on the finished structure." With this logic, Reb Yaakov explained that Avraham had the uncanny insight and ability to look at God's world - His creation - and by analyzing the world as it was, he was able to derive the Master blueprint - i.e., the Torah - from the world around him.

In defining the importance of the middah of seder and the value of order, it is imperative to look at the world and its subsistence. The

world is based on order. The cosmos, the galaxies, the planets, the earth, the seasons, and the daily cycle of life are all based on one important factor: a majestic order that proclaims the Divine genius of the Creator. If Hashem indeed looked into the Torah to create this world masterpiece, then the concept of order must be an integral component in the master blueprint: the holy Torah.

Indeed, the world before creation was in a state of *tohu vavohu*, desolation and emptiness. *Tohu vavohu* is often defined as chaos. The classic reference to the world before creation is *ohr v'choshech mishtam-shim b'irruvia*, darkness and light served in a state of mixture. There were no defined borders. With creation came definition, order, *seder*. In fact Chazal tell us (*Avodah Zarah 8a*): *When Adam saw the day gradually diminishing, he said, "Woe is me! Perhaps because I acted offensively, the world around me is growing darker and darker, and is about to return to chaos and confusion, and this is the death Heaven has decreed for me."*

That was Adam's worst nightmare.

18 יור-האר-הולכה

פרק ראשון:

סדר

24

סוטה מט, א: "אמר רבא בכל יום ויום מרובה קללתו משל חברו כו' אלא עלמא אמאי קא מקיים? אקדושא דסידרא ואיהא שמיא רבא דאגדתא שנא' ארץ עיפתה כמו אופל צלמות ולא סדרים - הא יש סדרים, תופיע מאופל'."

הרי קיום העולם תלוי ב'סדרים', ורק סדר קבוע בלתי מעורער בכחו לגרש את חשכת הקללה. ואם כך בחיי הכלל, הוא הדין בחיי היחיד. חושך וצלמות שוררים גם בעולמו של היחיד רק כל עוד שאין לו סדרים - הא יש סדרים, תופיע מאופל, גם בחיי הפרט.

בחי האדם הפרטי הרי כל הנהגה יציבה שהוא מצליח לקבוע, מעלה את החיים לרמה ומדרגה יותר גבוהה ואף מכניסה את האדם במדור מיוחד של השגחה פרטית. "אמר רבין בר רב אדא אר"י כל רגיל לבא לביהכ"נ ולא בא יום אחד, הקב"ה משאיל בו שנא' מי בכס ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נוגה לו - אם לדבר מצוה הלך - נוגה לו, ואם לדבר רשות הלך - אין נוגה לו. יבטח בשם ה' מאי טעמא? משום דהוה ליה לבטח בשם ה' ולא בטח" (ברכות ו, ב). הרי הרגיל לבוא לביהכ"נ זוכה להשגחה מיוחדת, היינו שאם יום אחד לא בא "הקב"ה משאיל בו". ושוב: שמירת הסדר הקבוע בעבודה - "נוגע לו", ופריצת הגדר ללא טעם מספיק - "אין נוגה לו", שהיה לו לבטוח בשם ה' ולא לבטל את הנהגתו הקבועה.

ובשלהי מכות: "אוטם אזנו משמוע דמים, דלא שמע כוילותא דצורבא מרבנן ושתיק כגון ר"א בר' שמעון" - רש"י: "דנפיק ריחשא מאודניה ואיתחזא לאיתתיה כחלמא ואמר לה האי דשמעית כוילותא דצורבא מרבנן ולא מחאי כדמבעי לי - אלמא בחייו הוה רגיל לדקדק בכך ולפיכך הקפיד הקב"ה עליו על אותה הפעם שלא מיחה". הרי הנהגה שאדם קובע לעצמו, מפנה אליו השגחה מיוחדת ממרום. הונחתה מעוררת תשומת-לבו של הקב"ה, הקב"ה "משאיל בו" ו"מקפיד עליו" - וקיומה ממשיך עליו ברכה וזכות ממרום עדי עד. שם בברכות עוד: "אמר ר' חלבו אמר ר"ח כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו" וכו'. התנהגות קבועה כפרט קטן - ושכר כזה! וברש"י: "בעזרו - כדרך שהיה עוור לאברהם" זה שאימץ לעצמו אחד ממנהגיו של אברהם אבינו, שופעת עליו כל הסייעתא דשמיא שזכה לה אברהם - אטו מילתא וטרתא היא, הנהגה קבועה?!

**

27 In the study of Torah itself, there are also defined parameters that are set for us by Rabbi Yehudah ben Teima in the mishnah in Pirkei Avos 5:25: At five years old a person should study Scripture, at ten years for the Mishnah, at thirteen for the commandments, at fifteen for the Talmud . . . etc.

Even the manner in which Torah is taught — the ages, the specific study patterns — are defined by order. How careful we must be in learning the Torah to set our own order as a way to define our goals, aspirations, and accomplishments.

28 Rabbi Paysach Krohn during his trip to the great Torah centers of Eastern Europe relayed the outstanding qualities of *seder* that were inherent in the leadership of the great Telshe Yeshivah. "The Telshe Rosh Yeshivah, Rabbi Yosef Leib Bloch, led his life with such meticulous order that his every move was calculated to the minute. Besides his meticulous sartorial manner, there was never a moment that was unaccounted for. He would set appointments for boys to speak to him in increments of four, seven, or ten minutes. His daily ritual was punctilious. He would finish his breakfast and Grace After Meals at exactly 10 o'clock each morning, whereupon he would enter the *beis medrash*. At 3:15 p.m. he would rest. This rest would take place every day including the day of his own daughter's wedding."

* This great adherence to the rule of order was passed on to the next generation. Rabbi Avraham Yitzchok Bloch, the son of Reb Yosef Leib, gave a directive to his daughter, Miriam, before he was tragically murdered by the Nazis. In his parting words he said: "I want you to remember that no matter in what situation you find yourself, always conduct yourself with the same *seder hayom*. Always keep your daily schedule, your timely commitments, your obligations, no matter where you are. If you live your life with a *seder*, with a set time and purpose for everything, you will never lose yourself or your sense of purpose."

29 Even in the general camp, there were specific roles for each of the Levite families and a separate section for each of the Israelite tribes. Every *shevet* had a specific location with its own designated banner. Each *shevet* had its own mission and personality.

In communal order, the Gemara (*Yoma 37a*) explains that there is a precise pattern even to the way one walks: Three who go together, the Rav walks in middle, the greater one to the right, and the lesser student to the left. The Gemara delineates different patterns of walking with proper order. In all assemblies and communal gatherings, even in the synagogue, there is an order to where one is to sit or stand. There is a place for the *Rav* and the president. There is a place for the *gabbai* and the *baal kriah*. All this is patterned after an original sense of order passed from Moshe, Aharon, and Yehoshua down through the generations.

33 *Through the prism of Torah*

contribute. Each member of Bnei Yisroel had an equal share in the construction of the adanim. "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית" - *The wealthy shall not add to, nor the poor deduct from, the half-shekel* (Shemos 30:15). There was an important reason for this.

* The adanim are the foundation upon which the Mishkan stands. These silver sockets were placed on the ground and into which were inserted the gold-covered *kerashim*, the wooden beams which form the walls of the Mishkan. On top of the *kerashim* were laid the several layers of coverings which form the outer structure of the Mishkan. Into this structure were placed all the vessels.

30 The Steipler Gaon, Rabbi Yaakov Yisrael Kanievsky, of blessed memory, in a letter widely circulated in the yeshivos when I was a student in the 1970's, strongly chides *talmidim* who use *sefarim* without returning them to their proper place. "You cause *bitul Torah* and are stealing time from those who must search for the *sefarim*."

The question of order is not solely confined to inanimate objects. Interaction with friends and peers also requires a sense of order and priorities. The mishnah in *Pirkei Avos* differentiates between a wise man and a *golem* by the order in which they respond to questions. A wise man responds to the first question first, and the opposite is true with a *golem*.

31 The great masters of *mussar*, from the Telshe Yeshivah's Rabbi Yosef Leib Bloch to Kelm's Reb Simcha Zissel, defined for us in the modern era the importance of *seder* in our own lives. *My zeide, Reb Yaakov*, told me that the *baalei batim* in Kelm would set their watches to the pattern of the boys going to learn. It was precise and predictable.

* If we work on the *middah* of *seder* in every aspect of our lives, we, too, will find it not only difficult to stray from our planned pattern of daily life, but greater than that, we will find it almost impossible to stray from a more important path: the path of Hashem.

32
 עלי ד' יהוה ק"ן
 פרשת תרומה הגיון רפט

בצפון ינתן בצפון, ושזכה לינתן בדרום ינתן בדרום. דהוי מסמנים על כל קרש וקרש באיזה צד היה מונח. ויש להבין, מדוע יכולים לתת את האדנים בכל צד, ולא אמרין דנתקדשו לרוח צפונית, כמו בקרשים?

והרצתי הדברים לפני הגרי"מ זילבר שליט"א, וענה ואמר, (לקמן לה, כז) דה'מאת האדנים' מרומזים במאה ברכות שאדם חייב בכל יום. דמקור חיוב מאה ברכות הוא מהפסוק (דברים י' יב) 'ועתה ישראל אלהיך שאל ממך כי אם ליראה את ה' אלהיך' (מנחות מג, ב), ופירש רש"י, ד'קרי ביה מאה', ומניה, דהמברך מאה ברכות זוכה

ליראת שמים, ובשבת, אפילו דחסר ממאה ברכות מכל מקום לא חסר ביראת שמים, משום דאימת שבת על עם הארץ (תוספתא דמאי ה' ב), דשבת גופא מביאה יראה, ומה שחסר מהיראת שמים שבהעדר ברכות מושלם על ידי יראת שמים דשבת.

* ו'מאת האדנים' משמעותם אדנים - אדון, דהאדנים הם יסוד לאדנות ה' במשכן ובעולם, ומאחר שהאדנים יסודם יראת שמים לא צריך להקפיד בהם על צפון ודרום, משום דיראת שמים אינה מתוחמת בגבולין ואינה זקוקה לצפון ודרום, ואינה צריכה לשישי וכיבודים, דיראת שמים מוצאת מקום מנוחה בכל מקום שיניחוהו!

ק' א' א' א'

37

אלא שיש לשאול שאם אכן חשוב ענין הקביעות בדבר מצוה, מדוע אם כן בעבודת הטהרה כבית המקדש בהקדמת הקרבנות ושאר סדרי העבודה לא אמרו דבר זה שכל עבודה תיעשה על ידי כהן קבוע במשמרתו, ואדרבה מצינו במשנה (יומא פ"ב) שעל כמה עבודות היו מפיסים פייס מידי יום, ולא נתנו את העבודות לכהנים קבועים. עוד אמרו במשנת סוכה (פ"ה מ"ו) מי שהקריב פרים היום לא יקריב למחר, וצריך להבין מה טעם אצלם לא נאמר ענין הקביעות בעבודות הקודש.

וראיתי שבספר 'חתם סופר' מביא שאלה זו כאן בפסוק זה, וכתב שכלל זה שכל קרש יעמוד על מקום קבוע, לא אמרו רק על המשכן עצמו שהוא מכון כנגד בית המקדש של מעלה וכל עבודותיו נעשו על

ידי מלאכי מעלה (ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה), ולכן אי אפשר להחליף אצלם מעמדם ולשנות בהם כלום, מפני שהעולמות העליונים אינם בני שינוי ותמורה, וכל מה שנעשה בקביעות ובתמידות נעשה.

35

אמנם עבודת בני אדם בשר ודם שאני, כי אדרבא יש בזה ענין מיוחד להחליף ולשנות בין עבודה אחת לרעותה כדי שיוכו בהם כמה שיותר אנשים, והטעם בזה הוא כי האדם שהורגל באיוו עבודה לעשותה יתר מפעם אחת, הנה כשחזרו ועושה אותה פעמים נוספות, הריהו מתרגל אליה ואינו מתפעל ממנה ואין לבו שמח עמה כמעט, וכלשון שהוכיח הנביא את ישראל (ישעיה כט ג) יעצו כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולכו רחוק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, וגלל כן אמר הקב"ה שכל עבודה ועבודה תיעשה על ידי כהן אחר לפי פייס וגורל יומי, כדי שיוכו כולם לעשות העבודות בשמחת הלב והתלהבות דקדושה.

36

ומעם הדבר, מפני שסגולת העושר המגיעה לעובדי עבודת הקודש, אין זוכים לה רק כאשר עושים את העבודה בכוונת הלב ובשמחה של מצוה, אבל מי שעושה העבודה כמצות אנשים מלומדה בלא התעוררות הלב, אינו זוכה לעשירות, ולכן לא הביאו חדשים רק לעבודת הקטורת, מפני שהיא לא שכיחה ואין מקריבים אותה אלא פעמיים ביום, וכך היה זה הזוכה עושה את העבודה בהתפעלות והתרגשות הלב כראוי, ועל ידי עבודה מובחרת זו היה זוכה לעשירות.

מעשיות כמו הנחת תפילין ומצות התפלה או על מצוות נדירות הבאות משנה לשנה כמו תקיעת שופר ואכילת מצה, אלא על כל מצוה ומצוה שהאדם מקיים, שיש על האדם להרגיש חיות ותענוג בכל פעולה ופעולה שהוא עושה לשם מצוות ה'.

40

ובטובו מחדש בכל יום תמיד וכמו שהיצר הרע מנסה לקרר את האדם מעבודתו שלא יעשה בהתלהבות הלב רק כמצות אנשים מלומדה, כן מנסה היצר הרע לקרר את האדם מאמונתו בהש"ת, שלא יתבונן בחסדי הכבוד והשגחתו התמידית על כל פרט ופרט מהנהגת העולם, רק יחשוב שהרגל הוא זה שכן מתנהג העולם.

ועבודת האדם היא להדוף מחשבה רעה זו מאתו, וישמור על עצמו להתבונן תמיד בתוקף החסדים שהקב"ה משפיע עלינו בכל יום ויום ובעוצם הניסים והנפלאות שעושה עמנו בכל עת ובכל שעה ערב ובוקר וצהריים, ובהתבוננות זו יבוא להכיר בפנימיות לבו שהש"ת הוא ארון כל המעשים המחודש בטובו בכל יום מעשי בראשית ומנהיג את העולם כולו בהשגחה מפורטת על כל צעד ושעל.

ולצד זה יהיה מודה ומשבח להש"ת על כל הטוב והחסד שגומל עמנו בכל עת ובכל שעה, ויתמיד לבקש ולהתפלל לפני ה' שימשיך חסדו אתנו ללא הפסק, ולא יסיר השפעתו הטובה מעמנו כלל. כי מהותו ופנימיותו של איש יהודי היא להיות מודה ומשבח להקב"ה תמיד בכל זמן, וכמו שמצינו בפסוק האמור במגילת אסתר (ב ה) שנקרא מרדכי הצדיק 'איש יהודי' ומתרגם יונתן בן עוזיאל 'גבר חסידא ומודה ומצלי קדם אלקא על עמיה'. כלומר שנקרא מרדכי 'יהודי' ונקראו בני ישראל 'יהודים' מלשון הודיה והלל, להורות שזהו מהותם ועצמותם להיות מודים ומשבחים לפני ה' ויחד עם זאת נושאים תפלה ורננה בכל עת תמיד.

41

ובדרך אגב נאמר פרפרת נאה ששמעתי מקשרים אתה בדברי התרגום הללו, מה שמצינו בלשון הפייטן בזמר 'שושנת יעקב' שסידר להזכיר את הצדיקים שבזכותם זכינו לגס פורים ולעומתם הרשעים שרצו להרע לנו ולא צלחה מזימתם. ואנו רואים בפיוטו, שאת כל אחד כינה בלשון מיוחד ונתן ביאור לכינויו מדוע מכנה אותו כך, כמו 'ארור המן' ומדוע הוא ארור מפני 'שביקש לאבדני' וכן 'ארורה זרש' מפני שהיא 'אשת מפחידני', וכך גם אצל הצדיקים 'ברוכה אסתר' על שהיא מגינה 'בעדי'. אבל אצל מרדכי אמר 'ברוך מרדכי היהודי' ולא מפרש מדוע הוא ברוך.

אבל הקרבת העולה הנעשית עשרות פעמים ביום, לא שייך בה דבר זה, שהרי כל כהן וכהן מקריב כמה עולות מידי יום, והכהן העושה העבודה פעם אחר פעם לא יעשנה בהתפעלות גדולה ויחסר מכוונת הלב, וממילא לא תעשיר אותו.

ועל זה הדרך איתא בספרים הקדושים, שזהו מה שאמרו חכמינו (רש"י במדבר ח א) על מצות הדלקת המנורה של אהרן הכהן דכתיב בה 'ועש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר ציוה ה' את משה', ודרשו לשון הפסוק 'ועש כן' מה בא לומר, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. ומקשים העולם מה מעלה היא זו שלא שינה ממה שציוה לו הקב"ה, וכי סלקא דעתך לומר שאהרן קדוש ה' מכובד ישנה ממה שנצטווה מפי הגבורה.

אלא הפירוש הוא כי הלוא מצות הדלקת הנרות היא מצוה תמידית קבועה מידי יום ביומו, והיה אהרן הכהן מקיימה בכל

יום ממש, ומשום הכא היה מקום לחשוש שישלוט בו ההרגל כדרכם של אנשים פשוטים המתרגלים לכל דבר שחוזרים עליו פעם אחר פעם. ולכן באה התורה הקדושה להציד על אהרן הכהן, שלא שלטה בו ההתרגלות ולא פג טעמה והתלהבותה של המצוה כלל, אלא בכל יום ויום ממש היה מדליק ומעלה את הנרות בחיות הקודש ובהתלהבות גדולה, כאילו זו לו הפעם הראשונה שעושה בה.

38

ובכאן אנו לומדים הוראה כללית בעבודת הכבוד, שכאשר איש ישראל ניגש לקיים אחת מן המצוות שנצטווה בהם, בין אם זו מצוה הבאה מזמן לזמן בין אם זו מצוה הבאה מידי יום ביומו, שומה עליו לשמור על רוח התחדשות והתרעננות תמידית ובלתי נפסקת, ולא יתן ליצר ההתיישנות להשתלט עליו ולקרר את התלהבות הלב, אלא בכל פעם ופעם ממש יעשה המצוה בחיות כאילו זו לו הפעם הראשונה שמקיים את המצוה.

וכבר הורונו חכמינו הקדושים על חובת עבודה זו, כמו שדרשו הפסוק האמור בפרשה ראשונה של קריאת שמע דכתיב (דברים ו) 'יהיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך', ופירש רש"י: אשר אנכי מצוך היום - לא יהי בעיניך כדיוטגמא [- מצות המלך הבאה במכתב] ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה, כלומר, שאופן קיום המצוות צריך להיות בהתחדשות תמידית כאילו מעולם לא קיימו אותם עוד.

וחובת ההתלהבות בשעת קיום המצוות איננה אמורה רק על מצוות

ולדברי התרגום מוכן, שבמה שאמר 'יהודי' מפרש בזה מדוע אנו מברכים אותו, מפני שהוא עומד תמיד להודות להשי"ת ולהתפלל לפניו על עמו, ומשום כן שפיר ראוי הוא שנוכירו לברכה ולטובה.

וזהו עוצם המלחמה שנצטוו בני ישראל לדורותם ללחום עם עמלק הרשע, כי הוא הינו זה המקרר את ישראל מן ההתלהבות בעשיית המצוות, ומבלבל אותם מטוהר אמונתם. כמו שנאמר בפסוק (דברים כה יח) 'אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריו' ופרש"י: אשר קרך - לשון מקרה. דבר אחר, לשון קור וחום צננך והפשיוך מרתיחתך. והיינו, שמלחמתו של עמלק היתה תמיד לפתות את האדם שכל הנהגת העולם דרך מקרה היא, ואיננה נתונה בהשגחה תמידית. ולצד זה מנסה לקרר ולצנן את האדם שלא יעשה המצוות בהתלהבות והתחממות הלב, אלא כמצוות אנשים מלומדה בנפש רדומה ובלתי מתלהבת.

ומשום כן נצטווינו למחוק את שמו מתחת השמים ולאבד זכרו מן העולם, וחלה עלינו חובת המצוה באופן תמידי ובלתי פוסק, כדי לעורר את לבבנו תמיד ככל עת שלא ניתן להרגיש הלב לקהות

ולהתרגל שכל דבר הנעשה בעולם מקרה הוא שקרה בלא הכוונה מלמעלה, ולא ניתן לו להתרגל לקיים המצוות כדיוטגמא ישנה שאין בה חפץ, אלא נתעורר בכל שעה ושעה להאמין באמונה שלימה שהקב"ה ברוב טובו וחסדו משגיח עלינו ומציץ מן החרכים לנהלנו במעגלי צדק ושלווה, ונעורר את פנימיות לבבנו לקיים המצוות בחיות והתלהבות וכאש של קרושה תמיד בלא שינוי כלשהו.

וכאשר מתחזקים בני ישראל בעבודת הקודש לקיים המצוות בחיות והתלהבות כראוי, ומתחזקים איתן באמונתם, על ידי זה מחלישים כח הרע ומאבדים את עמלק, כמו שכתב בעל הטורים בפרשת מעשה המגורה (כה לא) שהטעם מדוע אין בפרשה זו אות סמ"ך, וכן במעשה בראשית לא נמצא אות זה כלל. מפני שהוא מורה על שמו של השטן הנקרא ס"מ, ולומר שבמקום נר אין שטן ואין מזיק, ובזכות נר מצוה ותורה אור סותם פיו של שטן מלהשטין. כלומר, שכאשר מתחזקים להגביר את אור האמונה ואור ההתלהבות וההתחדשות בקיום המצוות, שעל זה מרמז 'מעשה בראשית' להתחדשות כאילו היום ניתנה, על ידי כך מחלישים כח השטן, ומגרשים אותו שלא יוכל להסית אותנו מעבודת ה' ולא יהיה בכוחו להשטין עלינו.

והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר (שמות כו, ל)

אתה הראית

עיינן בבעל הטורים על אתר הראית - ב' במסורה. הכא. ואיך אתה הראית לדעת (דברים ד, לה). פירוש בהר הראית לדעת כי הוא האלהים ואין עוד, שהרכין שמי שמים על ההר והראך שהוא לבדו מושל בעליונים ובתחתונים.

מתבאר מדברי הבעל הטורים שבשביל להקים את המשכן נצרכת האמונה והידיעה כי אין עוד מלבדו וצריך ביאור מה הכונה בזה.

ונראה לבאר על פי דברי הגמרא בברכות (ג ע"א) ואמר רבי אלעזר: כל אדם שיש בו דעה - כאילו נבנה בית המקדש בימיו; דעה נתנה בין שתי אותיות, מקדש נתן בין שתי אותיות. כלומר שבנין בית המקדש נעשה על ידי מי שיש בו דעת, כח הדעת באדם הוא הכח המחבר הרואה כי מכל הדברים שבעולם מכל מהמאורעות והמקרים עולה יסוד אחד "אין עוד מלבדו".

וצדיק באמונתו יחיה

רק אדם אשר חי את האמונה הזו מסוגל לבנות את בית המקדש, דהנה אחז"ל במדרש תנחומא תרומה (סימן א) ד"א ויקחו לי תרומה. אמר להן הקב"ה איני מטריח על אומה אחרת אלא עליכם, מה כתיב הנה עופלה לא ישרה נפשו בו וצדיק באמונתו יחיה (תבוק ב ד), הנה עופלה, זה נבוכדנצר, כיצד המלך הקב"ה אותו על כל העולם, ולא היה שמח בחלקו, לא ישרה נפשו בו, והיה מביט בעצמו ומתבייש, ואומר אני מלך, ואומר לא ישרה נפשו בו, וצדיק באמונתו יחיה, לעולם הבא הקב"ה דן את בני אדם כל אחד ואחד עם בני אומנותו וצדיק עם אמונים יחיה, אמר להן הקב"ה כל אחד ואחד (היה) [חיה] מן אומנותו, ואני גאלתי אתכם ממצרים ואין אתם מפרישים לי תרומה ויקחו לי תרומה וגו'.

ובטן רשעים תחסר

מבואר מדברי המדרש כי נבוכדנצר עם כל הגדולה שנתן לו הקב"ה תמיד היה חסר ולא ידעה נפשו מרגוע, כל הכבוד והגדולה שניתנו לו להיות מושל בכיפה להמריב את בית המקדש להשתעבד בישראל עדיין לא סיפקו את תאותו והוא לא היה שמח בחלקו, אבל הצדיק באמונתו יחיה הוא שמח בחלקו מפני שהוא חי את האמונה, כי אין עוד מלבדו וכל המתרחש בעולם הוא מאת השם וכל דעביד רחמנא לטב עביד, ממילא גם כאשר אין לו כל צרכו ואין לו די ספוקו הוא מאושר ושמח בחלקו.

בשביל לתרום לבית המקדש כסף וזהב צריך להיות שמח בחלקו מי שאינו שמח בחלקו הוא צר עין, כל פרוטה הנטלת ממנו טורדת את מנוחתו, זו היא כונת הבעל הטורים כי בשביל לבנות את בית המקדש נזקקים לאמונה שאין עוד מלבדו עד כמה מידה רעה זו של חוסר הסתפקות וחוסר שמחה באשר

"This time I will praise Hashem, [for I have taken more than my share (Rashi),] therefore, she called his name Yehudah..." (Bereishit 29: 32-35).

Leah's example of how and why she named her children, teaches us how a person should search for Hashem's involvement in all of his affairs. This is emunah. Leah did not interpret anything that happened to her as "chance." She discerned the hasgachah pratis of Hashem Yisbarach in all of her circumstances, knowing that everything was from Him alone and He had specifically caused all of this to take place.

May Hashem Yisbarach help us see and perceive His involvement and have this sacred emunah in everything, amen, so should it be His will.